

Відділ культури і туризму
виконавчого комітету Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

„Великий романтик Срібної доби”

До 120-річчя від дня народження
М.І. Цветаєвої

Бібліографічний покажчик

Славутич

2012

1

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом
бібліотечно-бібліографічного обслуговування
Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру
м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2012 році 120 -річчя від
дня народження Марини Цветаєвої – російської поетеси,
прозаїка, перекладача, однієї із найбільш відомих російських
поетів ХХ століття.

Посібник розрахований на широке коло читачів.

Укладачі: Панова Л.І., Соловйова Л.О.,
Янченко О.О.

Комп'ютерний
набір: Соловйова Л.О.

Відповідальна
за випуск: Портная Н.В.

2

*"Сила Цвєтаєвої - саме в її
психологічному реалізмі,
в цьому нічим і ніким не
умиротворяємому голосі
совісті..."*

Йосип Бродський

Цвєтаєва Марина Іванівна (Цвєтаєва Марина Івановна – 26.09.1892, Москва-31.08.1941, Слабуга) – російська поетеса.

Цвєтаєва – це справжня окраса російської поезії «Срібної доби», її творчість, як і творчість А. Ахматової, є найвищим злетом російської «жіночої» поезії. Багато в чому схожими є й їхні життєві долі, сповнені важких випробовувань і трагічних втрат. Н. Мандельштам у своїх спогадах «Друга книга» писала: «Я не знаю долі страхітливішої, ніж у Марини Цвєтаєвої». І це справді так.

Цвєтаєва народилася в сім'ї професора Івана Цвєтаєва, засновника Московського музею образотворчих мистецтв, сина бідного сільського священника з с. Талиці Володимирської губернії, котрий, як він сам згадував, до 12 років навіть не мав чобіт. Мати – з польсько-німецької сім'ї, музикант, учениця Рубінштейна. Коли Марині виповнилося десять років, затишне сімейне життя перервалося хворобою матері – сухотами. Необхідно було лікуватися, і родина виїхала за кордон – в Італію, Швейцарію, Німеччину. У католицьких пансіонах Лозанни і Фрайбурга Марина отримала початкову освіту. Наступний рік родина прожила у Криму, де майбутня поетеса відвідувала Ялтинську гімназію і пережила бурхливе захоплення революційною романтикою. У 1906 р. Цвєтаєви повернулися у Тарус, де невдовзі померла мати Цвєтаєвої. Того ж року вона вступила в інтернат при московській

приватній гімназії. У 1908 р. Цвєтаєва самостійно здійснила поїздку у Париж, де в Сорбонні слухала скорочений курс історії старофранцузької літератури.

У 1912 р. вона одружилася із Сергієм Ефроном.

Роки Першої світової війни, революції та громадянської війни були часом стрімкого творчого зростання Цвєтаєвої. Вона мешкала у Москві, багато писала, але публікувала мало. У січні 1916 р. Цвєтаєва відвідала Петроград, де зустрілася з М. Кузьмінім, Ф. Сологубом і С. Єсеніним, а невдовзі подружилася з О. Мандельштамом. Пізніше, уже в радянські роки, зустрічалася з Б. Пастернаком і В. Маяковським, дружила зі старим К. Бальмонтом. О. Блока бачила двічі, але підійти до нього не наважилася.

З початком громадянської війни Цвєтаєва жила впроголодь, їздила за продуктами у Тамбов, а двох своїх дочок змушена була віддати у Кунцевський притулок, аби хоч якось прогодувати. Одна з них (Аріадна) важко захворіла, а інша (Ірина) померла.

У 1922 р. Цвєтаєва виїхала за кордон до чоловіка С. Ефрона – колишнього офіцера Добровольчої армії. Зустріч із чоловіком у еміграції і народження сина на деякий час повернули їй втрачену душевну рівновагу, але важкі умови життя, постійні поневір'яння і безкінечні переїзди з однієї країни в іншу, прохолодне, а то й вороже ставлення до неї з боку еміграційної більшості (через її терпиме ставлення до Радянської Росії) постійно створювали напружену психологічну атмосферу. Потрапивши в еміграцію, Цвєтаєва спочатку замешкувала у Берліні, який їй не сподобався. За її словами, це був світ «після Росії — прусський, після революційної Москви – буржуазний, не сприйманий ні очима, ні душею; чужий». Цвєтаєва перебралася у Чехію, яка їй дуже

сподобалась. З листопада 1925 р. Цветаєва оселилася у Франції, але враження від цієї країни у неї залишилися не найкращі: «Париж мені духовно нічого не дав»; «Париж не для мене». Якимось чином причетний до вбивства у Парижі одного із троцькістів, утік із Франції і повернувся у Росію її чоловік, а вслід за ним і донька Аріадна (Аліна). У 1939 р. повернулася на батьківщину і Цветаєва, хоча й з важким почуттям; «Тут я не потрібна. Там я неможлива», – писала вона з Росії у Францію. У серпні того самого року заарештували її доньку, котрій багато років доведеться провести в таборах і на засланні, а повністю реабілітують лише у 1955 р. У жовтні того ж року заарештували, а через два роки розстріляли і її чоловіка. На початку війни Цветаєва разом із сином евакуювалася у містечко Єлабуга на Камі, а 31 серпня 1941 р. поетеса у стані глибокої депресії наклала на себе руки. У передсмертній записці вона просила вибачення і пояснювала свій вчинок тим, що була загнана у глухий кут. Через три роки, у 1944 р., у боях під Вітебськом загинув і її син. Могилу самої Цветаєвої, яку намагалися розшукати після війни, так і не знайшли. Так завершилася земна і почалася посмертна доля великої поетеси.

Залишилися вірші Цветаєвої, які ще довго торували дорогу до читача: попри усі намагання доньки і друзів поетеси, їх почали друкувати лише з 60-х рр. ХХ ст. Її вірші, за словами Г. Адамовича, «випромінюють любов, і любов'ю пронизані, вони відкриті світові і немовби намагаються обійняти увесь світ. У цьому їхня головна принада. Вірші ці написані від душевної щедрості... І насправді здається, що від віршів Цветаєвої людина стане кращою, добрішою, самовідданішою».

Творчий спадок Цветаєвої чималий. Це понад 800 ліричних віршів, 17 поем, 8 п'єс, близько 50 прозових творів, понад 1000

лістів. Свої перші поезії Цветаєва написала ще у 1898 р. Основні дореволюційні віршові збірки і цикли Цветаєвої: «Вечірній альбом» («Вечерний альбом», 1910), «Чарівний ліхтар» («Волшебный фонарь», 1912), «З двох книжок» («Из двух книг», 1913), «Лебединий стан» («Лебединый стан», 1917-1920). Уже тут з'являються теми та мотиви, які надалі стануть наскрізними у її творчості: історія, кохання, поезія, Росія, власна біографія, – і все це пропущено через пристрасну емоційність та роздуми. У ранній творчості Цветаєвої, за спостереженнями О. Соколова, «панує лірика самотності, відірваності від оточення і водночас лірика спрямованості до людей, до щастя. Цветаєва була, за її словами, завжди «чужою», тобто цілком незалежною і в житті, і в літературі. До літературних традицій у неї вже змалку також було своє, оригінальне ставлення. «Скажу, як є, – писала вона А. Тесковій у 1928 р., – що я в кожному колі – чужа, усе життя. Серед політиків, як і серед поетів».

Посмертна слава

- Ім'ям поетеси названо вулицю в Києві (житловий масив Вигурівщина-Троєщина).
- У Москві зусиллями ентузіастів організовано і відкрито Будинок-музей Марини Цветаєвої.
- У 1995 р. на відстані трьох кілометрів від російського міста Іваново відкрито Будинок-музей Цветаєвих (Ново-Талиці), в селі, де був невеликий родовий маєток її діда-священника (російською – Дом-музей Цветаєвих (Ново-Талицы)).

Твори М. Цветасвої

Цветаева М.И. Сочинения. В 2-х т. Т. 1: Стихотворения, 1908 – 1941; Поэмы ; Драматические произведения / Сост., подгот. текста, вступ. статья и коммент. А. Саакянц. – М.: Худож. лит., 1988. – 719 с.

Цветаева М. И. Сочинения. В 2-х т. Т. 2: Проза; Письма / Сост., подгот. текста, коммент. А. Саакянц; Худож. В. Медведев. – М.: Худож. лит. , 1988. – 639 с.

Цветаева М. Избранное / Сост., коммент. Л.А. Беловой. – М.: Просвещение, 1990. – 367 с.: ил. – (Б- ка словесника).

Цветаева М. Вольный проезд // Рассказ – 90 / Сост. Н.И. Суворова. – М.: Современник, 1991. – С. 380-406.

Цветаева М. Вольный проезд // Литература русского зарубежья: Антология в 6-ти томах. Т. 1. Кн. 1. – М.: Книга, 1990. – С. 81-98.

Цветаева М. Встреча. Die stille Strasse // Русский сонет: XVIII – начало XX века / Послесловие и примеч. В. Совалина; Сост. В. Совалина и Л. Великановой. – М.: Моск. рабочий, 1983. – С. 438. – (Серия «Однотомники классической литературы»).

Цветаева М. Мать и музыка: Повесть // Конь с розовой гривой: Повести и рассказы советских писателей / Составление и коммент. Турчиной Г.П. – М.: Правда, 1988. – С. 244-263.

Цветаева М. И. Об искусстве. – М.: Искусство, 1991. – 479 с.

Цветаева М. П. Антокольскому: Стих // Воспоминания о Павле Антокольском: Сборник. – М.: Сов. писатель, 1987. – С. 33.

Цветаева М. Поезії // Волощук Є. Зарубіжна література: Хрестоматія-посібник для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2006. – С. 131.

Цветаева М. Поэзия // Гимн любви: Трехтомное издание избранной лирики поэтов мира. Т. 1: Лирика русских поэтов. – М.: Мол. гвардия, 1991. – С. 270-280.

Цветаева М. Поэзия // Литература русского зарубежья: Антология в 6-ти томах. Т. 1. Книга 1. - М.: Книга, 1990. - С. 234-242.

Цветаева М. Поэзия // Чудное мгновенье. Любовная лирика русских поэтов. Кн. 2 / Сост. Л. Озерова. - М.: Худож. лит., 1988. - С. 153-161. - (Классики и современники. Поэтич. б-ка).

Цветаева М. Поэзия // Шедевры русской любовной лирики. - Харків: Фоліо, 2006. - С. 273-280. - (Литература).

Цветаева М. И. Проза. – Кишинёв: Лумина, 1986. – 544 с.

Цветаева М.И. Стихотворения. – М. Мол. гвардия, 1989. – 237 с.

Цветаева М. Стихотворения // Нежность: Стихотворения русских и советских поэтов о любви, детстве, тепле родительского дома / Сост.Н. Карпов; Предисл. Т. Кузовлевой. - М.: Мол. гвардия, 1989. - С. 46-47. - (Б-ка молодой семьи).

Цветаева М. И. Стихотворения и поэмы / Вступ. ст., сост., подгот. текста и примеч. Е. Б. Коркиной. – Л.: Сов. писатель, 1990. – 800 с., 16 ил., 1 л. портр. – (Б – ка поэта. Большая серия).

Цветаева М. И. Стихотворения. Поэмы / Вступ. ст., сост. и коммент. А. А. Саакянц. – М.: Правда, 1991. – 688 с.

Цветаева М.И. Стихотворения; Поэмы; Драматические произведения / Сост., подгот. текста, предисл. Е. Евтушенко; Худож. Т. Толстая. – М.: Худож. лит., 1990. – 398 с. – (Классики и современники. Поэтич. библиотека).

Цветаева М. И. Час души: Стихотворения и поэмы. – М.: ЭКСМО-Пресс, 1998. – 432 с.

Цветаева М. Через сотни разъединяющих лет.../ Коммент. А. Саакянц. – Свердловск: Изд-во Урал.ун-та, 1989. – 416 с.

Про життя і творчість

Акбашева А.С. Марина Цветаева: слова и смыслы // Литература в школе. – 1996. – № 3. – С. 84 – 92.

Альтшуллер Г.И. Марина Цветаева: Воспоминания врача // Звезда. – 1996. – № 5. – С. 205– 210.

Аннинский Л. Серебро и чернь: русское, советское, славянское, всемирное в поэзии Серебряного века: Марина Цветаева // Литература. – 1995. – № 10. – С. 2 – 3.

Эфрон А. О Марине Цветаевой: Воспоминания дочери. – М.: Сов. писатель, 1989. – 480 с.

Бахор Т.А. "И что тому костер остылый...": Любовная лирика М. Цветаевой // Уроки литературы (Приложение к Литературе в школе). – 2007. – № 6. – С. 14-16.

Бондаренко Л.И. Марина Цветаева. Людина і поетеса // Зарубіжна літ-ра в школі. – 2011. – № 8. – С.7-12.

Бродский И. О Марине Цветаевой // Новый мир. – 1991. – № 2. – С. 151 – 180.

Валеева Н. Быт и бытие Марины Цветаевой: О творческой биографии поэта // Читаем, учимся, играем. – 1998. – № 8. – С.30 – 34.

Великий романтик Срібної доби: До 120-річчя від дня народження М.І.Цветаєвої // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2012. – № 4. – С. 41-56.

Волков С. О Марине Цветаевой: диалог с Иосифом Бродским // Звезда. – 1997. – № 1. – С. 72 – 79.

Вукулов Н. Потомкам шведских королей: Марина Цветаева и театр // Эхо планеты. – 1997. – № 4. – С. 27 – 29.

Грицак Н.Р. Насамперед – відчути музику поетичного слова: Аналіз перекладу М. Борецького поезії М. Цветаєвої // Всесвітня література. – 2005. - № 1. – С. 54 – 56.

Джалагония В. Марина Цветаева, тайна взгляда // Эхо планеты. - 2006. - № 4. - С. 20-25.

Задорожня Е.Ф. Антихристианские мотивы в творчестве М. Цветаевой // Відродження. – 1994. - № 7. – С. 43.

К столетию Марины Цветаевой : Литературная критика // Октябрь. – 1992. - № 10. – С. 160 – 179.

Кертман Л. Душа в параллельных мирах: сочетание несочитаемого в жизни и творчестве Марины Цветаевой // Литературное обозрение. - 1995. - № 3. – С. 40 – 42.

Кресикова И. Попытка проникновения: Мать и сын. Взаимоотношения М.Цветаевой с сыном // Юность. – 1995. - № 9. – С. 70 – 75.

Кудрова И. Болшевская Голгофа: О Марине Цветаевой // Звезда. – 1994. - № 11. – С. 138 – 155.

Кудрова И. Лев Шестов и Марина Цветаева: творческие переключки // Звезда. – 1996. - № 4. – С. 191 – 202.

Кудрова И. «Это ошеломляет...»: Иосиф Бродский о Марине Цветаевой // Звезда. – 1997. - № 1. – С. 210.

Кузнецова Т. Любовь: М. Цветаева и Р. Штейнер // Наука и религия. – 1996. - № 3. – С. 30 – 31.

Кузнецова Т. Сны Марины Цветаевой // Наука и религия. – 1996. - № 5. – С. 50 – 51.

Кутьёва Л.В. «Я с вызовом ношу его кольцо...» : Марина Цветаева и Сергей Эфрон // Литература в школе. – 2003. - № 9. – С. 12 – 17.

Левицкий Л. Гибель Цветаевой // Дружба народов. – 1996. - № 12. – С. 198 – 203.

Лобанов О.М. Отражение христианской культуры в творчестве М.И.Цветаевой // Відродження. 1994. - № 7. – С. 43 – 44.

Макашева С.Ж. О некоторых особенностях лирики М.И.Цветаевой // Литература в школе. – 2005. -№ 12.–С. 2 – 5.

Мележик В.О. «Писала чернотой крови, Не пурпуром чернил...»: Матеріали до уроку додаткового читання за

творчістю Марини Цветаєвої. 11 клас // Зарубіжна література. – 2003. - № 10. – С. 41-46.

Минералова И.Г. О стиле Марины Цветаевой // Литература в школе. – 2003. - № 9. – С. 7 – 11.

Миркина З. Туз пик: К 100-летию со дня рождения Марины Цветаевой // Знание - сила. – 1992. - № 12. – С. 94 – 100.

Немировский А.А. «Высоко несу свой высокий сан...»: О соционическом типе М. Цветаевой // Соционика, ментология и психология личности.–1995.- № 3. –С.39 – 50.

Орлова В.А. Два стихотворения - два мира. А. Ахматова и М. Цветаева // Литература в школе. - 2008. - № 3. - С. 6-10.

Петровский Н. «Пражский рыцарь» Марины Цветаевой // Эхо планеты. – 1996. - № 44. – С. 43 – 44.

Письма М.И. Цветаевой к В.К. Звягинцевой и её мужу // Ренессанс. – 1995. - № 11. – С. 158 – 161.

Райнер Мария Рильке, Борис Пастернак, Марина Цветаева: Письма 1926 года. - М.: Книга, 1990. - 256 с.

Рассадин С. Отказница: О Марине Цветаевой // Литература. – 1995. - № 10. – С. 6 – 7.

Семашко И. «Иная любовь Марины»: М.Цветаева и К. Эфрон // Смена. – 1999. - № 7. – С. 20.

Семибратова И. «На трудных тропах бытия...» или путешествие в мир поэта: К 100-летию юбилею Марины Цветаевой (1892-1941) // Мир путешествий. – 1992. - № 10. – С. 12 – 13.

Скатова Л. К 60-летию гибели Марины Цветаевой // Наш современник. – 2001. - № 8. – С. 258 – 276.

Ушакова М.Е. Идентификация социотипа Марины Цветаевой // Соционика, ментология и психология личности. – 1995. - № 3. – С. 51.

Цветаева Марина Ивановна // Русские писатели. Биобиблиографический словарь. В 2 ч. Ч. 2. М-Я. - М.: Просвещение, 1990. - С. 358-360.

Чупрова Т.А. Читаем Цветаеву // Литература в школе. – 2003. - № 9. – С. 37 – 38.

Швиталинский В. Марина, Ариадна, Сергей: О Марине Цветаевой, её дочери Ариадне, муже Сергее во времена сталинских репрессий // Новый мир. – 1997. - № 4. – С. 160.

Юркевич О.П. Встреча с Мариной Ивановной Цветаевой // Звезда. – 1996. - № 5. – С. 211 – 215.

Ялтанець Т., Савчук Г. Жіночі образи у творах Марини Цветаєвої: Матеріали для позакласного заходу // Всесвітня літ-ра в середніх навч. закладах України.- 2010.-№ 6.-С. 64.

Ясновидение или жизнь в двух мирах: О Марине Цветаевой // Наука и религия. – 1996. - № 4. – С. 30 – 31.

Розробки уроків та сценарії

Бельская Л. Викторина для учащихся 11 класса по творчеству М. Цветаевой // Литература.–1995.- № 10.–С. 4 – 5.

Коломієць Л.Г. « Я обращаюсь с требованием веры и просьбой о любви ...»: Урок-зустріч із світом поезії Марини Цветаєвої. 11 кл. //Зарубіжна література.–2001.-№5. –С.4 – 11.

Котькорло Л.И. «Жизненный и творческий путь М.И. Цветаевой»: Урок в 11 классе // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2008. - № 15-16. - С. 23-27.

Кускова Л.П. "Мне имя Марина...": Сторінками творчості М. Цветаєвої: Літературна вітальня // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2011. - № 20. - С. 34-39.

Меленевська Т. Безсмертний діалог митців пізніх культур: Урок за творчістю Р.М. Рільке та М. Цветаєвої // Всесвітня літ-ра в середніх навч. закладах України.- 2007.-№ 3.-С. 20-22.

Низенко О.И. "Если душа родилась крылатой...": Урок внеклассного чтения по лирике Марины Цветаевой // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2009. - № 17. - С. 12-17.

Сербіна В.Я. Філософська проблема в поетичній творчості Р.М. Рільке, М. Цветаєвої та Ліни Костенко: Комбінований урок // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2006. - № 11-12. - С. 4-7.

Фурсова Л.О. Доказать или опровергнуть: Урок проблемного анализа "Творческий портрет Марины Цветаевой" // Всесвітня літ-ра в середніх навч. закладах України. - 2006. - № 6. - С. 19-22.

Інтернет-ресурси

ukrlit.vn.ua/zaruba/biography/cvetaeva.html - Цветаева Марина Іванівна – Біографія.

uk.wikipedia.org/wiki/ - Цветаева Марина Іванівна - Вікіпедія.

<http://uk.wikiquote.org/wiki> - Цветаева Марина Іванівна - Вікіцитати.

cvetaeva.org.ru - Самая читаемая русская поэтесса Цветаева Марина Ивановна.

buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/ - Марина Цветаева — російська поетеса; у її творчій спадщині — ліричні вірші, поеми, віршовані драми і трагедії.

vokrugsveta.ru *Энциклопедия* - Цветаева Марина Ивановна - Энциклопедия «Вокруг света».

<http://znaimo.com.ua/> - Біографія Цвєтаєвої Марини Іванівни.

lib.rus.ec *Авторы* *Марина Цветаева* - Марина Цвєтаєва.

<http://www.ukrlib.com.ua/referats-zl/printout.php?id=62> – Творчість Марини Цвєтаєвої - реферат.

<http://www.macsanomat.com/index.php/term/> - Цвєтаєва Марина Іванівна – Енциклопедія.

<http://www.oblosvita.kiev.ua/6450/biografiya-cvetaevoj-marini-ivanivni/> - Біографія Цвєтаєвої Марини Іванівни.

<http://www.oblosvita.kiev.ua/5600/ulyubleni-storinki-liriki-tvorchosti-m-i-cvetaevoj/> - Улюблені сторінки лірики творчості М.І.Цвєтаєвої.

Зміст

Біографія російської поетеси.....	3
Твори М. Цвєтаєвої.....	7
Про життя і творчість.....	9
Розробки уроків та сценарії.....	13
Інтернет-ресурси.....	14